

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

Bfv.II.300/2008/5. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2008. évi október hó 9. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

Az Európai Községek pénzügyi érdekeinek megsértése büntette és más bűncselekmények miatt **a terhelt** ellen folyamatban volt büntetőügyben a terhelt által védője útján benyújtott felülvizsgálati indítvány elbírálása során a Gyulai Városi Bíróság 6.B.194/2007/18. számú ítéletét és a Békés Megyei Bíróság 1.Bf.386/2007/5. számú végzését hatályában fenntartja.

E végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Gyulai Városi Bíróság a 2007. év július hó 5. napján kihirdetett 6.B.194/2007/18. számú a terheltet bűnösnek mondta ki az Európai Községek pénzügyi érdekei megsértésének büntetében, az Európai Községek pénzügyi érdekei megsértése büntetékének kísérletében, valamint 2 rendbeli magánokirat-hamisítás vétségében. Ezért őt

halmazati büntetésül 500 napi tétel (200 forint napi tétel összegű), összesen 100.000 forint pénzbüntetésre ítélte és kötelezte a felmerült bűnügyi költségek megfizetésére.

A megállapított tényállás lényege a következő:

Az 1956-ban született, könyvelői szakképzettségű és főkönyvelőként dolgozó terhelt büntetlen előéletű.

1993-ban a terhelt adásvételi szerződést kötött Károlyi László vevővel, amelyben részére 8 darab, összesen 66.000 forint névértékű kárpótlási jegyet adott el 46.200 forintért. A kárpótlási jegyek ellenértékét a vevő a szerződés aláírásakor megfizette a terheltnek és ezzel egyidejűleg a kárpótlási jegyeket is átvette.

A szerződésben rögzítésre került, hogy a vevő az eladott kárpótlási jegyekkel jogosult a lefolytatott földárverésen részt venni és az általa megszerzett föld a tulajdonába kerül. A terhelt, mint eladó, kötelezettséget vállalt arra, hogy az eladott kárpótlási jegyekkel megvásárolt föld tulajdonjogát külön szerződéssel Károlyi László vevőnek átengedi.

A vevő a földárverésen a kárpótlási jegyekkel megvásárolta a 0118-3. hrsz. alatt nyilvántartott 8,1294 hektár területű, 132,01 aranykorona értékű szántó művelési ágú földterületet. A terhelt és a vevő 1994. január hó 20. napján kötötték meg az adásvételi szerződést, amely az árverésen megszerzett föld tulajdonjogáról rendelkezett. A szerződésben a vevő haszonélvezeti vevőként, a lánya pedig vevőként került feltüntetésre. A szerződésben a terhelt, mint eladó, hozzájárulását adta, hogy az ingatlan vonatkozásában a vevő javára a tulajdonjog, míg a haszonélvezeti vevő javára a haszonélvezeti jog bejegyzésre kerüljön. Rögzíti a

szerződés, hogy az eladó az ingatlant kiméréskor a vevő birtokába adta, aki a birtokbavételtől kezdődően fizeti annak közterheit.

Utóbb a terhelt e szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránt pert indított. Keresetét az Orosházi Városi Bíróság, illetve a Békés Megyei Bíróság jogerősen 1997. év november hó 10. napján elutasította. A felülvizsgálati eljárás során azonban a Legfelsőbb Bíróság az 1999. április hó 16. napján kelt végzésével mindkét ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

A megismételt eljárásban az Orosházi Városi Bíróság és a Békés Megyei Bíróság a terhelt keresetét jogerősen 2001. január hó 22. napján ismét elutasította. Ennek ellenére 2001. január hó 30. napján terhelt az Orosházi Körzeti Földhivatalnál magát földhasználóként bejelentette, jöllehet, az ingatlant nem birtokolta és nem is használta. A másodfokon jogerős ítéletet a felülvizsgálati eljárásban eljáró Legfelsőbb Bíróság 2001. év november hó 30. napján hatályában fenntartotta.

Annak ellenére, hogy az érvényes adásvételi szerződés létrejöttét jogerős bírósági határozat megállapította, a terhelt 2002. december hó 19. napján a kérdéses ingatlanra csereszerződést kötött a fiával. Ekkor a vevő és a haszonélvezeti vevő keresetben kérte az Orosházi Városi Bíróságtól eladó fia tulajdonjogának a törlését, amelyet az Orosházi Városi Bíróság, illetőleg a Békés Megyei Bíróság végül 2005. november hó 15. napján jogerősen elrendelt.

Terhelt a szóban forgó földterületet soha nem birtokolta, nem használta, ott mezőgazdasági művelést nem folytatott. Ennek ellenére mind 2004. évre, mind 2005. évre kérelmet nyújtott be a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből

finanszírozott egységes területalapú támogatás, illetve az ahhoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatás iránt.

Az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatás 2004. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről kiadott 86/2004. (V.15.) FVM rendelet - és a 2005. évre kiadott 18/2005. (III.18.) FVM rendelet - 3. §-a szerint a támogatási kérelmet az a mezőgazdasági termelő nyújthat be (a támogatásra az jogosult), aki (amely) a hasznosított területek vonatkozásában a hasznosítással összefüggésben felmerült költségeket, illetve kockázatot viseli. Mezőgazdasági termelőnek a rendeletek fogalom-meghatározása szerint az minősül, aki (amely) a földterületet hasznosítja.

Az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatáshoz kapcsolódó 2004. évi kiegészítő nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről kiadott 87/2004. (V.15.) FVM rendelet - és a 2005. évben kiadott 28/2005. (IV.1.) FVM rendelet - 4. §-a a kiegészítő támogatás jogosultsági feltételeként az határozza meg, hogy támogatási kérelmet az a mezőgazdasági termelő nyújthat be, aki (amely) a támogatási időszakban a támogatás igénybevételével kapcsolatos kötelezettségek teljesítésével összefüggésben felmerülő költségeket, illetve kockázatot viseli.

A terhelt a támogatás iránti kérelmek főlapján kijelentette, hogy a formanyomtatványon szolgáltatott adatok a valóságnak megfelelnek. A támogatási feltételeket megismerte és vállalta azok betartását. A betétlapon - hasznosítási kód formájában - valótlanul azt tüntette fel, hogy az adott földterületet használja, azon búzát termel.

A 2004. évre vonatkozó kérelem alapján a terhelt részére a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal 132.442 forint összegű

egységes területalapú támogatást és 56.840 forint összegű szántóföldi kiegészítő nemzeti támogatást állapított meg, amely összegeket részére kiutalta. Ezeket a támogatási összegeket a terhelt - tekintettel arra, hogy a támogatási feltételeknek nem felelt meg - jogosulatlan igénylés eredményeként, valótlan tartalmú nyilatkozatot tartalmazó igénylőlapok felhasználásával szerezte meg.

A 2005. évre vonatkozó támogatási kérelmek beérkezése után a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal észlelte, hogy az adott fizikai blokkra vonatkozóan túligénylés jelentkezett, miután a szóban forgó 8,1 ha területű parcellára a terhelt és Károlyi László is megigényelte a támogatásokat. A hivatal ezért a támogatási kérelmeket benyújtóknak adategyeztető lapot küldött, majd a kérelmezők részvételével, 2005. december hó 8. napján helyszíni ellenőrzést tartott. A helyszíni ellenőrzés eredményeként a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a 2006. június hó 28. napján kelt határozatával a terhelt támogatási kérelmét elutasította.

A terhelt az eljárásban a védekezéseként azt adta elő, hogy egy jogtanácsos tájékoztatása szerint a földalapú támogatás annak jár, aki a föld tulajdonosa, vagy azt használja, vagy használni akarja. Előadta továbbá, hogy a haszonélvezeti vevővel kötött adásvételi szerződés érvényességét vitatta és a mai napig vitatja. Saját magát tekintette és tekinti most is a földterület tulajdonosának. 2001-ben mások tájékoztatása alapján jelentette be magát földhasználóként.

Azt ugyanakkor a terhelt soha nem vitatta, hogy 1994-től kezdődően a tényleges mezőgazdasági tevékenységet, a földművelést a haszonélvezeti vevővel végezte.

A bíróság megállapította, hogy az adott földterületre csak az nyújthat be jogosan támogatási igényt, aki annak a földterületnek a tényleges használója. Használó alatt pedig azt kell érteni, aki a földet műveli, szedi annak hasznát, illetve viseli annak terheit.

A terhelt cselekményének elbírálása során kiemelkedő jelentőséggel bír az 1251/99. EK rendelet, amely kifejezetten rögzíti, hogy a mezőgazdasági termelő csak akkor jogosult a területalapú támogatás igénybevételére, ha az érintett aratást megelőzően, legkésőbb május 31-ig elvégzi a vetést. A szóban forgó földterület esetében tényként állapítható meg, hogy a terhelt egyetlen egyszer sem végzett ilyen jellegű tevékenységet. Mindezek alapján a bíróság megállapította, hogy a terhelt elkövette az Európai Községek pénzügyi érdekei megsértésének büntettét, illetve az Európai Községek pénzügyi érdekei megsértése büntettének kísérletét. Az elsőfokú bíróság ítélete azt nem rögzíti, hogy a Büntető Törvénykönyv melyik szakasza, illetőleg bekezdése alapján minősítette a terhelt cselekményét.

Kifejtette továbbá az elsőfokú bíróság, hogy a csalás és a magánokirat-hamisítás halmazatának megítélése körében kialakult ítélkezési gyakorlatra is figyelemmel - miután a Btk. 288. §-ában meghatározott jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntettét a törvényhozó a csalásból emelte ki, mint speciális esetet, és a Btk. 314. §-ában szabályozott bűncselekmény elkövetési magatartása hasonlóságot mutat a 288. §-ban foglalt bűncselekmény elkövetési magatartásaival -, a terhelt terhére 2 rendbeli, a Btk. 276. §-ában meghatározott magánokirat-hamisítás vétsége is megállapítható. A terhelt által benyújtott támogatási kérelemben foglaltak a valóságtól eltértek, az általa benyújtott okiratok valótlan tartalmúak voltak és a terhelt ezen okiratok felhasználásával kívánt földalapú támogatáshoz jutni.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a terhelt és védője felmentés érdekében jelentett be fellebbezést.

A másodfokon eljáró Békés Megyei Bíróság a 2007. december hó 13. napján kihirdetett 1.Bf.386/2007/5. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta. Az Európai Közösségek pénzügyi érdekei megsértése büntettként elbírált cselekményt csalás vétségének minősítette és 1 rb. magánokirat-hamisítás vétségében a bűnösség megállapítását mellőzte. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A tényállást - egyebek mellett - azzal egészítette ki (az elsőfokú ítélet 4. oldalának 5. bekezdésében) a 2005. évre vonatkozó támogatási kérelem benyújtása kapcsán, hogy a terhelt a 2004. december hó 30. napján megkapott felszólítás alapján tudomással bírt arról, hogy az egységes területalapú támogatást az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege finanszírozza.

Rögzítette a másodfokú bíróság, hogy az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése speciális tényállás, amelynél a terhelt terhére rótt bűncselekmény kizárólag szándékos elkövetés mellett lehet tényállásszerű. E cselekmény elkövetése akkor állapítható meg, ha a terhelt tisztában van a támogatás, illetve a kedvezmény pontos tartalmával és a személyét érintő kötelezettségeivel. Nem csak azt kell tudnia, hogy nyilatkozata nem felel meg a tényeknek, és a felhasznált okirat valótlan tartalmú, hanem azt is, hogy cselekményével az Európai Közösségek költségvetését károsítja meg.

A Gyulai Városi Ügyészség vádirata nem jelölt meg semmit bizonyítékként annak bizonyítására, hogy a terhelt tudomással bírt arról, hogy az általa igényelt mezőgazdasági támogatás az Európai Közösségek költségvetéséből kerül kifizetésre. Márpedig ez a

speciális bűncselekmény megállapításához feltétel. Az elsőfokú bírósági eljárásban a terhelt arra hivatkozott, nem volt tudomása arról, hogy milyen forrásból származik a támogatás.

Mindezek folytán a másodfokú bíróság álláspontja szerint - a Be. 4. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel - kétséget kizáró módon a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem lehetett megállapítani azt, hogy a terhelt tudattartama kiterjedt volna arra is, hogy a 2004. évre vonatkozóan benyújtott támogatási kérelme az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatás igénylésére irányul. Miután pedig a terhelt kétséget kizáró módon nem tudott a támogatás pontos eredetéről, bűnössége a vádban terhére rótt speciális bűncselekményben nem állapítható meg. Azzal azonban tisztában volt már az igénylés benyújtásakor, hogy nem jogosult a tényállásban rögzített támogatás összegére. Ennek ellenére a támogatás jogosulatlan megszerzése érdekében igényelte meg a más tulajdonában és használatában álló földterületre a területalapú támogatást. A cselekményével jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejtett és ezzel kárt okozott. Ezért a Btk. 318. §-ának (1) bekezdésében meghatározott, a (2) bekezdése szerint minősülő büntetendő csalás vétségét követte el.

A 2005. évi cselekmény kapcsán viszont már - a 2004. év december hó 30. napján kézbesített felszólítás tartalma alapján - egyértelműen tudomással bírt arról, hogy az általa igényelt egységes területalapú támogatás az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott támogatás, ezért a 2005. évre vonatkozó cselekmény tekintetében a terhelt bűnösségének a megállapítása és a cselekmény jogi minősítése is törvényes volt.

A kísérleti cselekmény kapcsán az önkéntes elállás, vagy eredmény-elhárítás nem állapítható meg. Ennek feltétele ugyanis, hogy a terhelt döntően belső elhatározásból hagy fel a külső körülmények által nem akadályozott elkövetési magatartás tanúsításával és lép vissza a bűncselekmény befejezésétől. Az irányadó tényállás szerint azonban a terheltet a 2005. évi jogosulatlan igénylését követően hiánypótlásra szólították fel és az nem vezetett eredményre, ezért a hivatal helyszíni ellenőrzésre hívta társaival együtt. Ekkor már a terhelt is tisztában volt vele, ha ő továbbra is fenntartja az igénylését és a hivatal tovább vizsgálja, hogy ki a tényleges földhasználó, akkor kiderül az ő igénylésének jogosulatlansága is. Ezeknek a külső körülményeknek a hatására lépett vissza eredeti szándékától és a földalapú támogatás igénylésétől, ezért az önkéntes elállás, illetve az eredmény-elhárítás nem jöhet szóba.

A másodfokú bíróság által csalás vétségének minősített cselekménnyel halmazatban az 1 rb. magánokirat-hamisítás vétsége megállapítható, mivel ez a csalás eszközcselekményként szerepel a tényállásban. Ugyanakkor az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése büntettének kísérlete kapcsán az elkövetési magatartás magában foglalja a magánokirat-hamisítás tényállását, ezért a bűncselekmény nem állapítható meg valóságos alaki halmazatban. Erre tekintettel 1 rb. magánokirat-hamisítás vétsége vonatkozásában a bűnösség megállapítását mellőznie kellett.

- o -

A bíróság jogerős határozata ellen a terhelt a védője útján felülvizsgálati indítványt nyújtott be.

Az indítvány szerint az eljáró bíróságok megszegték a Be. 2., 4., 5., 217. és 312. §-ának a rendelkezéseit. A csalás törvényi

tényállását a vád nem tartalmazta, az ítélet pedig nem jelölte meg a csalás sértettjét.

A vád szerinti és az ítélet szerinti törvényi tényállás teljesen eltér abban, hogy a jogerős ítélet nem részletezi, hogy a két tényállás szerinti érintettek - különösen a sértett - milyen módon vált csalás áldozatává és azt sem, hogy egyáltalán ki volt a sértett. Ha a sértett valóban az Európai Közösségek, akkor a jogerős ítélet teljes mértékben megalapozatlan, hiszen az ítélet maga állapítja meg, hogy terhelt nem volt abban a tudati állapotban, hogy eljárásával az Európai Közösségek érdekeit sérti. Összességében pedig az ítélet nem más, mint a védekezési alapjog lehetetlenné tétele, az alapjogok megkerülése és mint ilyen, törvénysértő.

Mindezek alapján a védő a terhelt felmentését indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség a BF.933/2008. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt a tényállás támadó részében a törvényben kizártnak, egyebekben pedig alaptalannak tartotta.

A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint az eljáró bíróságok a büntető anyagi jog szabályait a terhelt bűnösségének a megállapításakor nem sértették meg, a 2004. évre igényelt támogatással kapcsolatos cselekményt azonban törvénysértően minősítette a másodfokú bíróság csalás vétségének és azzal halmazatban magánokirat-hamisítás vétségének. Amennyiben ugyanis az elkövető jogtalan haszonszerzés céljából téveszti meg a támogatásokkal vagy a befizetésekkel kapcsolatban a döntésre jogosult szervet és cselekményével ténylegesen kárt okoz, akkor a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése speciális bűncselekmény a csaláshoz képest. A terhelt e cselekménye tehát törvényesen a Btk. 288. §-ának (1) bekezdésébe ütköző jogosulatlan gazdasági előny

megszerzése büntettének minősül, miután az Európai Községek pénzügyi érdekeinek megsértése büntettének megállapításához nincs elegendő adat.

A törvénysértő minősítés azonban nem szolgál felülvizsgálat alapjául, mert nem eredményezte törvénysértő büntetés kiszabását.

Mindezek alapján a Legfőbb Ügyészség azt indítványozta, hogy a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott jogerős határozatot a hatályában tartsa fenn.

- o -

A Legfelsőbb Bíróság a Be. 420. §-ának (1) bekezdése és a Be. 424. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, amelyen a védő a felülvizsgálati indítványát változatlan tartalommal fenntartotta, abból az alábbiakat emelte ki

Az adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereset jogerős elutasítását 2001-ben nem követte a vevő tulajdonjogának és a haszonélvezeti vevő haszonélvezeti jogának a bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba, így a terhelt, mint ingatlan-nyilvántartás szerinti tulajdonos jegyeztette be magát földhasználóként és kötötte meg fiával a csereszerződést.

A vádhatóság három fokon háromféleképpen minősítette terheltnek a 2004. évi igényléssel elkövetett cselekményét. Téves a Legfőbb Ügyészség indítványa is, mert a Btk. 288. §-a szerinti sértettet sem az ügyészség, sem a jogerős határozat tényállása nem jelölte meg.

Az irányadó tényállás alapján vagy a csalás szerinti minősítés vagy a Btk. 314. §-ában meghatározott az EK pénzügyi érdekeinek a

megsértése merülhet fel. A tényállás a család megállapításához nélkülözhetetlen sértettet nem határozza meg, a 314. § szerinti bűncselekmény megállapítására pedig sem a bíróságok, sem az ügyészség nem látott törvényes lehetőséget.

Az irányadó tényállás szerint a terhelt nem tudta, kinek okozott kárt, ezért a 2004. évi igénylésével bűncselekményt nem követett el.

A 2005. évi támogatás iránti kérelem benyújtását követően a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal adategyeztetést rendelt el és helyszíni ellenőrzést tartott, amelyről jegyzőkönyvet vettek fel. E helyszíni ellenőrzés során a tulajdonosok között folytatott megbeszélés eredményként a terhelt önként lépett vissza a támogatás iránti igénylésétől és nem a külső körülmények hatására, ezért javára a Btk. 17. §-ának (3) bekezdése szerinti önkéntes visszalépés állapítható meg.

A magánokirat-hamisítás kizárólag eszközcselekmény volt, amely a célcselekmények mellett egyébként sem állapítható meg.

A védő mindezek alapján a marasztaló jogerős döntés megváltoztatását és a terhelt valamennyi bűncselekmény vádja alól történő felmentését indítványozta.

A Legfőbb Ügyész képviselője az átiratában foglaltakkal egyező indítványt tett.

- o -

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítvánnyal támadott ítéletet az irányadó tényállás alapul vétele mellett egyrészt az indítványban megjelölt - a Be. 416. §-a (1) bekezdésének a)

pontjában foglalt - okból, másrészt - a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában foglalt abszolút eljárásjogi felülvizsgálati okok tekintetében - hivatalból [Be. 423. § (4)-(5) bek.] vizsgálta felül.

Ennek során a felülvizsgálati indítványt alaptalannak, a Legfőbb Ügyészség indítványát - eltérő okból - alaposnak találta.

1.

A 2004. évi területalapú támogatás igénylése

a)

A 2004. évi igénylésre vonatkozó cselekmény jogi értékelése körében különös gonddal vizsgálta a Legfelsőbb Bíróság, hogy van-e lehetősége a felülvizsgálati eljárásban az érdemi döntés meghozatalára, avagy a tényállás fogyatékoságai ezt megakadályozzák, s ezért csak a hatályon kívül helyezést követően megismételt eljárásban hozható maradéktalanul törvényes döntés.

A másodfokú bíróság szerint a terheltnek nem volt tudomása arról, hogy az EK költségvetését károsítja meg. Mivel pedig a Btk. 314. §-ában foglalt bűncselekmény speciális a 318. §-ban meghatározott csaláshoz képest, ezért csak ez utóbbi állapítható meg.

A másodfokú bíróság e megoldásából az következik, hogy álláspontja szerint a csalás megállapításához a terheltnek nem kellett tudnia, hogy kinek okozott kárt.

A védő éppen ezt kifogásolta mondván, hogy "sértett nélkül nincs bűncselekmény".

Ugyanezt a megközelítést tükrözi - eltérő irányból - a Legfőbb Ügyészségnek - a korábbi ügyészi álláspontoktól eltérő - indítványa

is. Az irányadó tényállás félre nem érthető módon rögzíti, hogy terhelt az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatás iránt nyújtott be kérelmet és abból kapott támogatást. Ennek ellenére - és anélkül, hogy a jogerős határozatban meghatározottól eltérő sértettre akárcsak utalást tett volna -, a Legfőbb Ügyészség olyan - a Btk. 288. §-ának (1) bekezdésében meghatározott - bűncselekmény megállapítását indítványozta, amely csak az abban megjelölt sértettek sérelmére követhető el, és amely bűncselekmény hatálya alól a Btk. 288/A. §-ának második mondata az EK támogatásait kifejezetten kiveszi.

b)

A másodfokon eljáró Békés Megyei Bíróság azt tényként állapította meg, hogy a terhelt kétséget kizáró módon nem tudott a támogatás eredetéről.

A Legfelsőbb Bíróság a tényállás esetleges megalapozatlanságát azonban a felülvizsgálati eljárás keretében érdemben nem vizsgálhatja. Azt kell eldöntenie, hogy a rendkívüli jogorvoslati eljárásban kötelezően irányadó tényállás alapján a felülvizsgálati indítvány tárgyában tud-e érdemi döntést hozni, vagy ezt a tényállás esetleges hiányosságai meggátolják.

c)

A nemzeti vagy az európai uniós gazdasági támogatások igénylése során az igénylő többnyire nem közvetlenül a támogatás nyújtójával áll kapcsolatban, hanem valamely a támogatás bonyolításával megbízott szervvel. Ilyen bonyolító nem csupán állami hivatal, hanem pl. valamely pénzügyi intézmény (bank), alapítvány vagy e célra létrehozott közhasznú szervezet is lehet. A bonyolításban közreműködő szervezetek gyakran többféle és különböző forrásokból

finanszírozott gazdasági támogatás folyósításában is közreműködhetnek.

A támogatást igénylők oldaláról értelemszerűen mindig annak a gazdasági, társadalmi célnak van meghatározó jelentősége, amit támogatásban részesítenek (pl. gabonatermelés, energiatakarékosság, privatizáció stb.). Számukra rendszerint teljesen közömbös, hogy a támogatás fedezetét konkrétan milyen forrásból biztosítják, azaz ki finanszírozza (pl. az állami költségvetés vagy valamely elkülönített állami pénzalap; állami és önkormányzati, illetőleg hazai és uniós forrás vegyesen, stb.). Gyakran előfordulhat ezért, hogy aki a feltételek tudatos megszegésével vagy kijátszásával szerzi meg a gazdasági támogatást, nem tud arról, hogy ezzel kinek (mely szervnek vagy szervezetnek) a támogatáspolitikáját sérti meg.

Okkal merül fel a kérdés, hogy amennyiben az elkövető nem tudja, hogy a Btk. 288. §-ának (1) bekezdésében, avagy a 314. §-ának (1) bekezdésében meghatározott melyik hazai vagy uniós intézmény támogatás-politikájának a sérelmével követi el a tényállásszerű cselekményét, javára a Btk. 27. §-a szerinti tévedés bármely fordulata alkalmazható-e vagy sem.

d)

A jelen felülvizsgálat tárgyát képező ügyben a másodfokon eljáró Békés Megyei Bíróság a Btk. 318. §-a szerinti csalás megállapítása körében nem tartotta relevánsnak azt a körülményt, hogy a terhelt nem tudta, kinek okozott kárt a cselekményével.

A Legfőbb Ügyészség a Btk. 288. §-ának (1) bekezdésében meghatározott jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének a megállapítása körében nem tartotta relevánsnak annak tisztázását, hogy a terhelt milyen forrásból biztosított gazdasági támogatás szabályainak a megsértésével követte el cselekményét.

Mindez jól tükrözi, hogy a joggyakorlat e körülményeket nem tartja relevánsnak a tévedés megállapítása körében.

A Legfelsőbb Bíróság szerint sem téves ez a gyakorlat.

e)

A Btk. 10. §-ának (1) bekezdése szerint bűncselekmény az a szándékosan vagy - ha a törvény a gondatlan elkövetést is bünteti - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.

E bűncselekmény-fogalom alapján a bűncselekménynek három alkotóeleme van: a tényállásszerűség, a társadalomra veszélyesség és a bűnösség.

Az eljáró bíróságok azt helyesen állapították meg, hogy a terhelt 2004. évi igénylése, majd a megítélt támogatás felvétele alapján cselekménye maradéktalanul kimeríti a Btk. 314. §-a (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott bűncselekmény valamennyi tényállási elemét.

A terhelt tisztában volt azzal, hogy nem jogosult a támogatás igénybe vételére. A támogatást ugyanis - amint azt az aláírásával is igazolta - a támogatási feltételek ismeretében igényelte. A támogatás a vetés időben történő elvégzése, a föld megművelése alapján járt, ő azonban az igényléssel érintett területen földművelést soha nem folytatott. Ezért is nincs jelentősége annak a védői érvelésnek, amely azt hangsúlyozta, hogy a terhelt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett tulajdonosként járt el.

Valamely cselekmény jogellenességének a tudata, adott magatartás jogszabálysértő volta a jogalkalmazók számára a cselekmény társadalomra veszélyességének a tudatát közvetíti, ezért a Btk. 27.

§-ának a (2) bekezdésében meghatározott társadalomra veszélyességben való tévedés a terhelt javára nem állapítható meg. Az eljáró bíróságok ezt nem is vonták kétségbe.

A másodfokú bíróság valójában a Btk. 27. §-ának (1) bekezdése szerinti ténybeli tévedés szabályait alkalmazta, amely szerint nem büntethető az elkövető az olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.

A Btk. 314. §-ának (1) bekezdésében meghatározott bűncselekmény szándékos bűncselekmény, amelynek megállapításához az elkövető tudatának valamennyi tényállási elemet át kell fognia. Az pedig nem volt megállapítható, hogy a terhelt tudta volna, az Európai Unió forrásból finanszírozott támogatás szabályainak a megszegésével igényelte és vette fel a területalapú támogatást.

f)

Az ítélkezési gyakorlat már korábban is szembesült hasonló problémával.

A tulajdon elleni bűncselekmények körében a Csemegi Btk. óta következetes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy bizonyos esetekben a sértett személyében való tévedés nem releváns. A sértettek száma objektív kategória, amely nem függvénye az elkövető tudatának. Ezért pl. a lopás rendbelisége az elkövető tudatától függetlenül a sértettek számához igazodott.

Jelenlegi gyakorlatunkban az 5/2007. számú Büntető jogegységi határozattal hatályon kívül helyezett BK 128. számú állásfoglalás helyébe lépett 45/2007. BK vélemény részletezi ezt a problémát. A BKv. a II. pontjában kimondja, hogy az azonos vagy különböző sértettet érintő vagyoni jogokat sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények esetében az elkövető tudatától független tárgyi

tényezőknek van meghatározó jelentősége annak eldöntése szempontjából, hogy a folytatólagosság tárgyi feltétele megvalósult-e, vagy a bűnhalmazat megállapításának van-e helye.

A Bkv. indokolása szerint: a bűncselekmények egy részénél – különösen a személyiségi és a vagyoni jogokat sértő cselekmények esetében – kiemelkedő jelentősége van a sértettek számának, minthogy a Btk. 12. §-ának (1) bekezdésében a bűnhalmazatra vonatkozóan adott fogalom-meghatározás és az ennek értelmezése nyomán kialakult ítélkezési gyakorlat általában azt az elvet követi, hogy a több sértett sérelmére ugyanazon vagy több elkövetési magatartással véghezvitt cselekmény annyi rendbeli bűncselekmény megállapításához vezet, ahány sértettet a cselekmény érintett.

A sértett azonossága vagy különbözősége a folytatólagosság törvényi egységének a meghatározása szempontjából az elkövető tudatától merőben független tárgyi ismerv: a cselekmény véghezviteli magatartásának kifejtése időpontjában az elkövető tudatának nem kell átfognia a sértett személyét, azt, hogy egy vagy több természetes vagy jogi személy érdekkörét sértette-e, mint ahogyan annak sincs jelentősége, hogy az elkövető tudta-e, hogy a tulajdon, a birtok, a használat vagy egyéb jogosítvány tekintetében sértette vagy veszélyeztette-e a sértett(ek) érdekkörét (Bírószági Határozatok 2008. évi 3. szám.).

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy ez a gyakorlat érvényesül a csalás és a csalásszerű bűncselekmények körében is függetlenül attól, hogy ez utóbbiakat vagyon elleni bűncselekményként szabályozták, avagy a Btk. XVII. Fejezetében elhelyezett gazdasági bűncselekményként határozták meg.

Ezt a gyakorlatot tükrözi egyrészt a jogerős határozat - amely anélkül állapította meg a csalást a terhelt terhére, hogy nem tudta, cselekményét kinek a sérelmére követi el -, másrészt a Legfőbb Ügyészség indítványa is. Mindezek mellett a Legfelsőbb Bíróság ehelyütt csupán az adócsalás jogalkalmazói gyakorlatára utal. Az adócsalás rendbelisége az adónemek szerint állapítandó meg, függetlenül attól, hogy adott elkövető tudja-e a cselekménye elkövetésekor, hogy pl. egyetlen valótlan számla beállításával több bűncselekményt követhet el és egyidejűleg akár a központi költségvetést, valamely elkülönített állami pénzalapot, az egészségbiztosítási és a nyugdíjpénztárt, a helyi önkormányzatot és esetleg még az EU költségvetését is megkárosíthatja. A büntetőügyekben eljáró hatóságok nem is vizsgálják, hogy elkövető tudata mindezt átfogta-e.

Tény, hogy a Btk. 288. §-ának és a 314. §-ának az (1) bekezdése meghatározza, hogy mely szervek (szervezetek) által nyújtott támogatás sérelmével követhető el bűncselekmény.

E két tényállás azonban egyrészt teljes körűen felsorolja azokat a szervezeteket, amelyek által nyújtott támogatások kijátszását büntetőjogi szankcióval fenyegeti a törvény, ezen felül pedig a két tényállás között átfedés is van. A 288. § (1) bekezdésének b) pontjában megjelölt nemzetközi szervezet elvileg az Európai Unió is lehetne. Ezért rendelkezik úgy a 288/A. § második mondata, hogy a 288. § nem alkalmazható, ha a bűncselekményt az Európai Közösségek által vagy nevében kezelt pénzalapokból származó támogatásokkal, illetőleg az Európai Közösségek által vagy nevében kezelt költségvetésbe történő befizetésekkel kapcsolatban követik el.

A kifejtettekre figyelemmel sem a Btk. 288. §-ában meghatározott jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének, sem a 314. §-ában meghatározott az EK pénzügyi érdekei megsértésének a megállapítását

nem gátolja, ha a terhelt az elkövetési magatartás tanúsításakor nem tudja, nincs tisztában vele, hogy ki a sértettje a cselekményének, illetve, hogy éppen melyik sértett sérelmére követi el bűncselekményt, vagy e kérdésben netán tévedésben van. A cselekmény véghezviteli magatartásának kifejtése időpontjában az elkövető tudatának nem kell átfognia a sértett személyét. A sértett objektív, az elkövető tudatától független kategória, ezért e körben a ténybeli tévedés szabályai nem alkalmazhatók.

g)

Az irányadó tényállás szerint a 2004. évre vonatkozó kérelem alapján a terhelt részére a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a 2005. április 26. napján kelt 1014742829 számú határozatában

- 132.442 forint összegű egységes területalapú támogatást, valamint
- 56.840 forint összegű szántóföldi kiegészítő nemzeti támogatást állapított meg, amely összegek kiutalása is megtörtént.

E cselekménye egyrészt az Európai Közösségek, másrészt a Magyar Köztársaság által nyújtott támogatások törvényes rendjének megtartásához fűződő társadalmi érdeket egyaránt sértette (többszörös jogtárgysértés, társadalomra veszélyesség). Mind a 288., mind a 314. §-ban meghatározott bűncselekmény tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak (többszörös tényállásszerűség). Végül mindkét bűncselekmény valamennyi tényállási elemére kiterjedő szándékos bűnösség is megállapítható. A két bűncselekmény valódi alaki halmazatban áll, ezért a terheltnek a 2004. évi valótlan tartalmú igénylésével elkövetett cselekménye 1 rb. a Btk. 314. § (1) bekezdésének a) pontja szerint minősülő és büntetendő az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése büntetnének, valamint 1 rb., a Btk. 288. § (1) bekezdésének a) pontja szerint

minősülő és büntetendő jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetettének minősül.

h)

Helyesen foglalt állást a másodfokon eljáró Békés Megyei Bíróság, amikor a 2005. évi területalapú támogatás igénylésére vonatkozó cselekmény minősítése körében a magánokirat-hamisítás megállapítását mellőzte. Ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság a következőkre mutat rá:

Bármilyen állami, önkormányzati vagy európai uniós támogatás - értelemszerűen - kizárólag írásban igényelhető (pályázható). A Btk. 288. §-ának (1) bekezdésében meghatározott jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetettével, valamint a Btk. 314. §-ának (1) bekezdésében meghatározott EK pénzügyi érdekei megsértésének büntetettével valódi alaki halmazatban sem a Btk. 276. §-a szerinti magánokirat-hamisítás vétsége, sem pedig a Btk. 274. § (1) bekezdésének b) és c) pontja szerinti közokirat-hamisítás büntette nem állapítható meg [amint azt a Magyar Büntetőjog Kommentárja - HVGorac, szerk: dr. Berkes György - is részletezi a 826/12. oldalán (29 pótlás), valamint a 1020/8. oldalán (27. pótlás)]. A vizsgált bűncselekmények elkövetési magatartása ugyanis az, hogy az elkövető valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, avagy valótlan tartalmú hamis vagy hamisított okiratot használ fel.

A valótlan tartalmú nyilatkozat tétele, illetve a valótlan tartalmú hamis vagy hamisított okirat felhasználása egyrésztől magánokirat-hamisítás vétségének, másrésztől - az eset körülményeitől függően (amennyiben a valótlan adatokat a hatóság közokiratba foglalja) - a Btk. 274. §-a (1) bekezdésének c) pontja szerint (ún. intellektuális) közokirat-hamisítás büntetettének a tényállási elemeit is megvalósítja.

Egyrésről a vizsgált gazdasági bűncselekmények, másrésről pedig az érintett közbizalom elleni bűncselekmények elkövetési magatartása azonos. Adott magatartás - pl. a területalapú támogatás valótlan adatokkal (és esetleg további valótlan tartalmú és/vagy hamis dokumentumokkal) történő igénylése mindkét bűncselekmény tényállását maradéktalanul kimerítheti. A két-két tényállás az általános és a különös (speciális) viszonyában áll egymással. A közbizalom elleni bűncselekmények általános tényállásához képest a gazdasági bűncselekmények tényállásai további (szűkítő, konkretizáló) feltételeket határoznak meg. Ezért a jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntette, valamint az EK pénzügyi érdekei megsértésének büntette speciális a magánokirat-hamisítás és a közokirat-hamisítás (fentebb vizsgált) tényállásához képest. Ennél fogva alaki halmazatuk látszólagos és csupán a gazdasági bűncselekmények állapíthatóak meg.

A most vizsgált szempontok természetesen kizárólag alaki halmazat esetén irányadók. Eltér ettől az anyagi halmazat megítélése. Ha az elkövető a jövőbeni jogosulatlan támogatás iránti igénylésének az előkészítése keretében pl. hamis közokiratot készít vagy valamely közokirat tartalmát meghamisítja, magatartása a Btk. 274. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti közokirat-hamisítás büntettének minősülhet. A befejezett közokirat-hamisítás büntettének a megállapítását nem érinti, ha utóbb a hamis vagy hamisított közokirat felhasználásra kerül (1/2000. BJE).

Mindezekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy a terheltnek a 2004. évi területalapú támogatás igénylésével összefüggő cselekménye a jogerős határozatban megállapított 1 rb. család vétsége és 1 rb. magánokirat-hamisítás vétsége helyett - a sértettek számához is igazodóan - 1 rb. a Btk. 314. § (1) bekezdésének a) pontja szerint minősülő és büntetendő az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése büntettének, valamint 1

rb., a Btk. 288. § (1) bekezdésének a) pontja szerint minősülő és büntetendő jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntettének minősül.

Rögzíti egyúttal a Legfelsőbb Bíróság, hogy e törvényes minősítés (a magasabb büntetési tételekre figyelemmel) súlyosabb, mint a jogerős határozatban megállapított minősítés.

2.

A 2005. évi területalapú támogatás igénylése

A Legfelsőbb Bíróság szerint terheltnek a 2005. évi területalapú támogatás igénylésével kapcsolatos magatartását az eljáró bíróságok törvényesen minősítették 1 rb. az EK pénzügyi érdekei megsértése büntettének kísérletének. Miután a tényállás nem tartalmaz adatot arra vonatkozóan, hogy a 2005. évi területalapú támogatás a kiegészítő nemzeti támogatás igénylésével is társult, e cselekmény kapcsán a jogosulatlan gazdasági előny büntettének a vizsgálatára nem volt indok.

Az irányadó tényállás szerint a 2005. évi támogatás iránti kérelem benyújtását követően a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal a túligénylésre figyelemmel adategyeztetést rendelt el és helyszíni ellenőrzést tartott, amelyről jegyzőkönyvet vettek fel. A védő szerint e helyszíni ellenőrzés során a tulajdonosok között folytatott megbeszélés eredményként önként lépett vissza a terhelt a támogatás iránti igénylésétől és nem a külső körülmények hatására. Önkéntes visszalépése a Btk. 17. §-ának (3) bekezdésében meghatározott büntethetőséget megszüntető ok megállapítását eredményezi, ezért a büntető anyagi jog szabályainak a megsértésével állapították meg a bíróságok.

A Legfelsőbb Bíróság a védő felülvizsgálati indítványát e kérdésben sem találta alaposnak.

A Btk. 17. §-ának (3) bekezdése szerint nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a terhelt cselekménye ún. teljes (befejezett) kísérlet, mert a maga részéről a támogatás jogosulatlan igénybe vételéhez szükséges magatartást teljes egészében kifejtette. Amint az előző évben benyújtott kérelme alapján a kifizetések megtörténtek, abban bízott, hogy minderre a 2005. évi igénylése alapján is sor kerül. A hivatal azonban a túligénylésre figyelemmel adategyeztetést és helyszíni ellenőrzés rendelt el. Ezzel lényegesen megváltoztak a külső körülmények. Fény derült arra, hogy a terhelt támogatott gazdasági tevékenységet a támogatás iránti kérelemmel érintett földterületen soha nem folytatott, ezért a támogatásra nem is jogosult. Ebben a helyzetben egyezett meg a terhelt és a földet ténylegesen megművelő a haszonélvezeti vevő abban, hogy a terhelt a 2005. évi igénylésétől visszalép. Ennek a megegyezésnek azonban nincs jogi jelentősége a terhelt cselekményének a megítélésében, mert a támogatást - a jogszabályi feltételek hiányában - törvényesen egyáltalán nem kaphatta volna meg. A támogatás kiutalása tehát nem az önkéntes visszalépése, hanem a hivatal ellenőrzése folytán maradt el.

3.

A Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye felülvizsgálatnak, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak.

Amint azt a Legfelsőbb Bíróság fentebb már megállapította, a terhelt terhére megállapított bűncselekmények törvényes minősítése súlyosabb a jogerős határozatban megállapított minősítésnél. E törvénysértő minősítés azonban - amint arra a Legfőbb Ügyészség helyesen mutatott rá az átiratában - nem szolgálhat felülvizsgálat alapjául, mert nem társult törvénysértő büntetés kiszabásával.

A terhelttel szemben a pénzfőbüntetés kiszabására az enyhítő rendelkezéssel (Btk. 87. §) tágitott törvényi keretek között került sor. E törvényes keretek között viszont már a jogalkalmazói egyéniesítés érvényesül, ezért az elsőfokú bíróság döntését már a másodfokú bíróság sem bírálhatja felül korlátlanul [lásd Be. 371. § (2) bek.]

Mindezek mellett a Legfelsőbb Bíróság utal végül arra, hogy a terhelt javára előterjesztett felülvizsgálati indítvány alapján megindított felülvizsgálati eljárásban a büntetőjogi főkérdések tekintetében a terhelte hátrányosabb rendelkezés meghozatala egyébként is kizárt.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat - a Be. 426. §-a alapján - a hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában adta részletes indokát annak, hogy a bűnösséget és a minősítést támadó felülvizsgálati indítvány miért nem vezethetett eredményre.

A Legfelsőbb Bíróság határozata elleni fellebbezést a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. §-a (4) bekezdésének a b) pontja zárja ki.

A Be. 418. §-ának (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421. §-ának (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Legfelsőbb Bíróság mellőzheti.

Budapest, 2008. év október hó 9. napján

Dr. Katona Sándor s.k. a tanács elnöke, Dr. Molnár Gábor s.k.
előadó bíró, Dr. Schäfer Annamária s.k. bíró

kiadmány hitelélül:

bírószági ügyintéző

Kné